

5. Скиба Ю.А. Науково-дослідна робота з біології та екології у загальноосвітній школі / Ю.А. Скиба, М.М. Скиба. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – 87 с.

6. Шаповал Л.В. Уміння та навички як складова предметних компетентностей учнів 6-х класів у курсі «Біологія» / Л.В. Шаповал // «Молодий вчений». – №1 (53) січень, 2018. – С. 403-407.

Гламазда Л.В.

студентка,

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка

СУЧАСНІ МЕТОДИ І ПІДХОДИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

Реалізація нової освітньої парадигми в Україні викликає потребу в оновленні змісту навчання й виховання школярів. Особливого значення надано проблемі формування цілісної особистості молодшого школяра на засадах компетентнісного підходу, про що зазначено в «Державному стандарті початкової загальної освіти» [4].

Освіта в умовах реформи «Нова українська школа» вимагає від людини не тільки певної суми знань, умінь і навичок, а й уміння самостійно набувати й використовувати на практиці нові знання, уміння адаптуватися до нових обставин [3]. Тобто основною метою стає максимальний розвиток компетентності особистості. Необхідно шукати такі форми роботи, які захоплять учнів у практичну діяльність із метою дослідження різноманітних природних явищ і процесів, саме цьому сприяють ігрові технології навчання [6].

Впровадження компетентнісного підходу в початкову освіту в Україні на сьогодні є одним з найпріоритетніших завдань з метою піднесення освіти до європейських освітніх стандартів. У змісті компетентнісного підходу відображено життєво важливі теми, на яких базується розвиваюче навчання молодших школярів. Саме Державний стандарт початкової освіти підкреслює пріоритетність формування компетентностей в учнів молодшого шкільного віку [5].

Державний стандарт початкової освіти України, сформований на засадах особистісно-орієнтованого і компетентнісного підходів, зазначає, що компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [1].

Згідно Державного стандарту початкової загальної освіти України цілями компетентнісного підходу до навчання у початковій школі є – спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно підпорядковані компетентності учнів, як ключова, загальнопредметна і предметна; засвоєння молодшими школярами вмінь

ефективно використовувати отримані знання на практиці як інструменту вирішення різноманітних життєвих задач; розвиток творчих здібностей молодших школярів та мотивації; навчання школяра самостійно створювати нові продукти діяльності, надаючи дітям велику ступінь свободи та відповідальності [2].

Інструментом формування компетентного учня стає компетентнісна освіта. Компетентнісна освіта – вихід за межі традиційної парадигми навчання, коли результатом вважається система знань, умінь і навичок (ЗУН) учня, а не здатність ефективно діяти. Тому коротко можна визначити, що компетентнісна освіта – особистісно-діяльнісна, результативна освіта. Вона зміщує акцент на здатності особи до практичних дій у певному контексті [6].

Федоренко О зазначає, що компетентнісний підхід ученими визначається як спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей. Результатом такого процесу має бути формування загальної компетентності, що є інтегрованою характеристикою досягнень учня. Компетентність – інтегрована здатність особистості, яка набута в процесі навчання. Вона включає знання, уміння, навички, досвід, цінності і ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці, тому компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань [12].

На думку Матвійчук Л. новий етап у розвитку теорії змісту освіти пов'язаний із упровадженням компетентнісного підходу. Надзвичайно важливо, що до змісту шкільної освіти нині включено, крім предметних компетентностей, ще й ключові компетентності. Формування ключових і предметних компетентностей у змісті шкільної, зокрема початкової, освіти здійснюється шляхом виявлення можливостей конкретного предмета для формування кожної з них [7].

Нинішня освітня реформа спрямована на підвищення якості освіти. Серед чинників, які цьому очікувано сприятимуть, – упровадження методик особистісно й компетентнісно орієнтованого навчання, виховання та розвитку молодших учнів. Тому в ключових компонентах Формули Нової української школи – новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей [1].

Компетентності й компетенції є особистісним досягненням учня, яке він виявляє у певній навчальній ситуації. Ці надбання ґрунтуються на знаннях, уміннях, навичках, досвіді, цінностях. Зв'язок між знаннєвим і компетентнісним підходами відображено у табл. 1 [11].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика знаннєвого та компетентнісного підходів у початковій освіті

Ознаки порівняння	Знаннєвий підхід	Компетентнісний підхід
Мета	Формування всебічно розвиненої гармонійної особистості	Формування діяльної компетентної особистості
Визначення змісту	Зміст навчання формується «від мети»	Зміст навчання формується «від результату»
Позиція вчителя	Передає, навчає, формує. Переважає відтворення знань, застосування за зразком	Інтеграція ціннісної, мотиваційної, діяльнісної, знаннєвої складових навчання; проектування навчальних і життєвих ситуацій для формування предметних та ключових компетентностей
Основні результати	Цінності, знання, вміння, навички	Суб'єктність учіння, цінності, знання, вміння, навички, способи і досвід діяльності, ставлення

Як бачимо, у результатах впровадження компетентнісного підходу наголошується на суб'єктності учіння й оволодінні учнями способами навчальної діяльності, особистому досвіді [11].

Компетентнісно орієнтований підхід до навчання передбачає формування в учнів різних груп компетентностей, які охоплюють глибокі, систематичні, поліфункціональні знання; вміння і навички використання знань у стандартних і нестандартних ситуаціях; ціннісні установки та мотивацію діяльності [10].

Зміст кожного предмета вносить свою частку у цілі й результати початкової освіти (табл. 2). Ефективність цього впливу значно посилюється, якщо, крім предметних, учитель цілеспрямовано на різних уроках розвиває у дітей ключові компетентності, кожна з яких важлива [11].

Формування ключових і предметних компетентностей у змісті шкільної і, зокрема, початкової освіти здійснюється шляхом виявлення можливостей конкретного предмета для формування кожної з них. Технологічно це означає, що результати предметної і ключової компетентності мають однакову структуру, але різні за змістом [11].

Таблиця 2

Внесок навчальних предметів у результати початкової освіти в контексті компетентнісного підходу

Предмет	Основна компетентність
Українська мова	Комунікативна, соціокультурна, уміння вчитися
Літературне читання	Читацька, комунікативна, інформаційна, уміння вчитися
Математика	Математична, уміння вчитися
Природознавство	Природознавча, дослідницькі уміння
Я у світі	Соціальна, громадянська, уміння вчитися
Музичне мистецтво	Основи музичної культури
Трудове навчання	Предметно-перетворювальна
Основи здоров'я	Здоров'язбережувальна
Сходинки до інформатики	Інформаційно-комунікаційна, уміння вчитися.

Компетентність молодшого школяра покликана сформувати знання, уміння, навички та здатності, які потрібні учню для подальшої освіти в постійно змінних соціальних умовах, стати головним механізмом у соціалізації та адаптації, підготувати дитину до освоєння та виконання основних соціальних ролей у суспільстві, і має стати кінцевою метою соціалізації дітей [8].

Висновки. Таким чином, стратегічним завданням початкової школи на сьогоднішній день є формування у школяра компетентної особистості – бажання і здатності самостійно вчитися, шукати в різних джерелах інформацію і застосовувати нові знання, виробляти вміння діяти, прагнути творчості та саморозвитку. Таким чином, формування компетентностей молодшого школяра є невід’ємною частиною впровадження компетентнісного підходу, оскільки компетентності стосуються розвитку психічних процесів та індивідуальних якостей особистості учня.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про освіту від 5.09.2017 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. – № 38-39, ст. 380.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти / Постанова Кабінету Міністрів України № 462 від 20 квітня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/i.
3. Концепція Нової Української школи. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola>.
4. Данилейко С. І. Шляхи формування соціальної компетентності учнів початкової школи [Електронний ресурс] / С. І. Данилейко. – Режим доступу до ресурсу: <http://intkonf.org/danileyko-sishlyahi-formuvannayasotsialnoyi-ompententnosti-uchniv-rochatkovoyishkoli>.
5. Драгозов О. С. Психологічний супровід впровадження компетентнісного підходу в навчання молодших школярів / О. С. Драгозов // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 175-187.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
7. Матвійчук Л. Психолого-педагогічні умови формування ключових компетентностей учнів початкових класів у навчально-виховному процесі / Л. Матвійчук // Нова педагогічна думка. – 2016. – № 4. – С. 85-88.
8. Можасєва О. М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі / О. М. Можасєва // Початкова освіта. – 2009. – № 32. – С. 9-13.
9. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.
10. Павлик О. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання в контексті неперервної мовної освіти: суть, проблеми та перспективи / О. Павлик // Рідна школа. – 2010. – № 7-8. – С. 66-69.
11. Савченко О. Компетентнісна спрямованість нових навчальних програм для початкової школи / О. Савченко // Гірська школа Українських Карпат. – 2015. – № 12-13. – С. 38-43.
12. Федоренко О. Ф. Особливості формування ключових компетентностей в учнів з порушеннями слуху / О. Ф. Федоренко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – 2013. – Вип. 23. – С. 248-251.